पादांशव्याख्यारूपाणि अह्ना पाठ्यत्वात् आह्निकानि "तमधीष्टोभृतो भूतोवेति" पा० ठञ्। दिवसे-सत्कृत्य-नियोजिते ३अध्यापके ४भृते वेतनेन क्रीते दासादौ ५भूते स्वसत्तया व्याप्ते ज्वरादौ च।

आह्लाद पु० आ+ह्लद-घञ्।। आनन्दे। "नन्दस्त्वात्मज उत्पन्ने जाताह्लादो महामनाः" भाग०।

आह्लादन द० आ+ह्लद-णिच्-ल्युट्। १आनन्दसम्पादने कर्त्तरि ल्यु। २आनन्दसम्पादके त्रि०। करणे ल्युट्। ३आनन्दसाधने त्रि०स्त्रियां ङीप्।

आह्लादित त्रि०आ+ह्लद-णिच्-क्त। १कृतानन्दने। यस्यानन्दो जनितस्तस्मिन्। आह्लादोजातोऽस्य तार० इतच्। २जाताह्लादे च।

आह्लादिन् त्रि० आ-ह्लद-णिनि १आनन्दयुक्ते णिच्-णिनि। २आनन्दकारके। स्त्रियामुभयतो ङीप्।

आह्व त्रि० आह्वयति आ+ह्वे-ड। आह्वानकारके।

आह्वय पु० आह्वैर्यायते प्राप्यते या-घञर्थे क ३त०। १नामनि आह्वायकैर्हि नामोच्चारणेनैव आहूयते इति आह्वायकत्वप्राप्तौ नाम्न करणत्वात्तथात्वम्। आ+ह्वे बा० करणे श इत्यन्ये "काव्यं रामायणाह्वयम्," रामा०। गजाह्वयं शताह्वयं नागाह्वयम् इत्यादि। २प्राणिभिर्मेषादिभिः सपणद्यूतभेदे च सचाष्टादशविवादान्तर्गतः। "तेषामाद्यमृणादानम्" इत्युपक्रम्य "द्यूतमाह्वयएव च। पदान्यष्टादशैतानि व्यवहारस्थिताविहेति" मनूक्तेः। अस्य सम्पूर्व्वकतापि "अप्राणिभिर्यत् क्रियते तल्लोके द्यूतमुच्यते प्राणिभिः क्रियमाणस्तु स विज्ञेयः समाह्वयः" मनुना तथा प्रयोगात् तत्स्वरूपमुक्तं मिता० नार० "अक्षवध्रशलाकाद्यैर्देवनं जिह्मकारितम्। पणक्रीड़ा वयोभिश्च पदं द्यूतसमाह्वयम्" व्याख्यातञ्च मिता० यथा "अक्षाः पाशकाः वध्रश्चर्म्मपट्टिका शलाका दन्तादिमय्यो दीर्घचतुरस्राः आद्यग्रहणात् चतुरङ्गादिक्रीड़ासाधनकरितुरगादिकं गृह्यते। तैरप्राणिभिर्यद्देवनं क्रीड़ा पणपूर्व्विका क्रियते तथा वयोभिः पक्षिभिः कुक्कुटपारावतादिभिः चशब्दान्मल्लमेषादिभिश्च प्राणिभिर्या पणपूर्विका क्रीडा क्रियते तदुभयं द्यूतसमाह्वयाख्यं विवादपदम्। द्यूतञ्च समाह्वयश्च द्यूतसमाह्वयम्। तत्प्रकारः तत्रैव दर्शितो यथा। "तत्र द्यूतसभाधिकारिणो वृत्तिमाह। "ग्लहे शतिकवृद्धेस्तु सभिकः पञ्चकं शतम्। गृह्णीयाद्धूर्त्तकितवादितराद्दशकं शतम्" या०। परस्परं सम्प्रतिपत्त्या कितवैः परिकल्पितः पणोग्लह इत्युच्यते। तत्र ग्लहे तदाश्रया शतिका शतपरिमितादधिकपरिमाणा वा वृद्धिर्यस्यासौ शतिकवृद्धिः धूर्त्तकितवात्पञ्चकंतस्मा शतमात्मवृत्त्यर्थं सभिको गृह्णीयात्। पञ्च पणाआयो यस्मिन् शते तच्छतं पञ्चकं "तदस्मिन्वृद्ध्यायलाभेत्यादिना" (पा०)कन्। जितस्य ग्लहस्य विंशतितमम्भागं गृह्णीयादित्यर्थः। सभा कितवनिवासार्था यस्यास्त्यसौ (ठन्) सभिकः कल्पिताक्षादिनिखिलक्रीड़ोपकरणस्तदुपचितद्रव्योपजीवी सभापतिरुच्यते। इतरस्मात्पुनरपरिपूर्णशतिकवृद्धेःकितवाद्दशकं शतञ्जितद्रव्यस्य दशमम्भागं गृह्णीयादिति यावत्। एवं क्लृप्तवृत्तिना सभिकेन किङ्कर्त्तव्यमित्यत आह। "स सम्यक्पालितोदद्याद्राज्ञे भागं यथा कृतम्। जितमुद्ग्राहयेज्जेत्रे दद्यात्सत्यं वचःक्षमी" या०। यएवं क्लृप्तवृत्तिर्द्यूताधिकारी स राज्ञा धूर्त्तकितवेभ्यो रक्षितस्तस्मै राज्ञे यथा कृतं सम्प्रतिपन्नमंशन्दद्यात्। तथा जितं यत् द्रव्यन्तदुद्ग्राहयेद्बन्धकग्रहणेनासेधादिना च पराजितसकाशादुद्धरेदुद्धृत्य च तद्धनं जेत्रे जयिने सभिकोदद्यात्। तथा क्षमी भूत्वा सत्यञ्च वचोविश्वासार्थं द्यूतकारिणां वदेत्। तदुक्तन्नारदेन। "सभिकः कारयेद्द्यूतन्देयन्दद्याच्च यत्कृतमिति"। यदा पुनः सभिकोदापयितुन्न शक्नोति तदा राजा दापयेदित्याह। "प्राप्ते नृपतिना भागे प्रसिद्धे धूर्तमण्डले। जितं ससभिके स्थाने दापयेदन्यथा न तु" या०। प्रसिद्धेऽप्रच्छन्ने राजाध्यक्षसमन्विते ससभिके सभिकसहिते कितवसमाजे सभिकेन च राजभागे दत्ते राजा धूर्तकितवमविप्रतिपन्नं जितम्पणन्दापयेत्। अन्यथा प्रच्छन्ने सभिकरहिते अदत्तराजभागे द्यूते जितम्पणञ्जेत्रे न दापयेत्। जयपराजयविप्रतिपत्तौ निर्णयोपायमाह। "द्रष्टारो व्यवहाराणां साक्षिणश्च तएव हि" या०। द्यूतव्यवहाराणां द्रष्टारः सभ्यास्तएव कितवाएव राज्ञा नियोक्तव्याः न पुनःश्रुताध्ययनसम्पन्ना इत्यादिनियमोऽस्ति। साक्षिणश्च द्यूते द्यूतकाराएव कार्य्याः न वा तत्र स्त्रीबालवृद्धकितवेत्यादिनिषेधोऽस्ति। क्वचित् द्यूतन्निषेद्धुन्दण्डमाह। "राज्ञा सचिह्नन्निर्वास्याः कूटाक्षोपधिदेविनः" या०। कूटैरक्षादिभिरुपधिना च मतिवञ्चनहेतुना मणिमन्त्रौषधादिना ये दीव्यन्ति तान् श्वपदादिनाङ्कयित्वा राजा स्वराष्ट्रान्निर्वासयेत्। नारदेन निर्वासने विशेष उक्तः। "कूटाक्षदेविनः पापान् राजा राष्ट्राद्विवासयेत्। कण्ठेऽक्षमालामासज्य सह्येषां विनयः स्मृत" इति। यानि च मनुवचनानि द्यू-